

[Avaleht](#) > ... > [Teie Õigused](#) > [Põhiõigused](#) > [Ettevõtlus Ja Inimõigused](#) > [Germany](#)

Ettevõtlus ja inimõigused

Sisu koostaja:

Saksamaa

Saksamaa

1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

a. Tsiviilõigus

Kõik, kes leiavad, et Saksa ettevõtja on nende õigusi rikkunud, võivad selle ettevõtja vastu Saksamaa tsiviilkohtutes hagi esitada. Põhimõtteliselt kuulub juhtum selle kohtu pädevusse, mille tööpiirkonnas on kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht. Ettevõtja registrijärgne asukoht on selle põhikirjas kindlaks määratud asukoht, tema peakontori asukoht või peamine tegevuskoht. Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrusest (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus). Lisateavet selle määruse kohta leiate [siit](#).

Kui kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht ei asu Euroopa Liidus ega 30. oktoobri 2007. aasta tsiviil- ja kaubandusajades kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni osalisriigis, võib Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneda tsiviilkohtumenetlust käsitlevatest Saksa õigusnormidest, eelkõige tsiviilkohtumenetluse seadustikust (*Zivilprozessordnung* – ZPO). Näiteks ZPO paragrahvi 32 kohaselt võidakse asi esitada Saksa kohtusse, kui vähemalt osa õigusvastaselt tekitatud kahjust tekitati Saksamaal. Leitakse, et tegu pandi toime selles kohas, kus kahju tekitanud isik tegutses (*Handlungsort*) ja ka selles kohas, kus rikuti kahju kannatanud isiku õiguslikult kaitstud õigust (*Erfolgsort*).

Selline kohtualluvus kehtib ka siis, kui hagi esitab ELi mittekuuluva riigi kodanik, kes ei ole Euroopa Liidu elanik.

Riiklik õiguskord seoses kohtualluvusega nõuete puhul, mis on esitatud õigusvastaselt tekitatud kahju tõttu, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuni 2007. aasta määruses (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). Määruses on sätestatud, et tavaliselt kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaused tagajärjed (Rooma II määruse artikli 4 lõige 1). Lisateavet kohaldatava õiguse kohta leiate [siit](#).

Tsiviilkohtumenetlust käsitlevad Saksa õigusnormid hõlmavad võimalust tegeleda eri hagejate hagidega korraga, nt kohtuasjade liitmise kaudu (*Streitgenossenschaft*) (vt ZPO paragrahv 59 jj). Vastavalt ZPO paragrahvile 59 võivad mitu isikut kohtusse pöörduda või mitu isikut võidakse kohtusse kaevata, kui nad moodustavad ühe õigussubjekti seoses vaidluse esemega või kui neil on samadel faktilistel või õiguslikel asjaoludel õigus või kohustus.

2018. aastal kehtestas Saksamaa võimaluse taotleda ühishagi tuvastusotsust (*Musterfeststellungsklage*) juhtudel, mil ettevõtja tegevus on rikkunud paljude tarbijate õigusi. Pädevad tarbijakaitseühendused võivad teatavatel tingimustel esitada ühishagi tuvastusotsuse taotluse, milles palutakse kohtul teha otsus peamiste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, millel kõigi tarbijate nõuded põhinevad. Ühishagi tuvastusotsuse taotlus peatab hagide registrisse kantud tarbijate üksiknõuete aegumise (seega saavad tarbijad oodata ära ühishagi tuvastusotsuse taotluse kohta tehtava otsuse, ilma et nad riskiks oma õiguste kaotamisega). Tarbijad saavad sisestada oma nõuded hagide registrisse tasuta. Tuvastusotsus (peamiste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta)

on siduv nii ettevõtjale kui ka registrisse kantud tarbijatele. Kui tuvastusotsus tehakse tarbijate kasuks, on ettevõtja tõenäoliselt vabatahtlikult valmis hüvitist maksma. Kui ettevõtja ei maksa vabatahtlikult, saavad hagide registrisse kantud tarbijad oma nõuded ühishagi tuvastusotsuse alusel kohtus või kohtuväliselt täitmisele pöörata.

b. Väärteoõigus

Väärteomenetluse seaduse (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*) kohaselt võidakse ettevõtjatele määrata kuni 10 miljoni euro suuruseid trahve, näiteks kui ettevõtja juhtkonna liige paneb toime süüteo. See kehtib ka ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise puhul. Määrata võidakse suurem trahv, kui seeläbi kõrvaldatakse ühtlasi majanduslik eelis, mille ettevõtja süüteo tagajärjel sai.

Saksa valitsuse koalitsioonileppes parlamendi 19. ametiajaks on sätestatud ettevõtjatele määratavaid karistusi käsitleva õiguse reformimine. Selle rakendamine on ettevalmistavas etapis.

2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Saksa õigusaktides lepinguvälise vastutuse kohta ei ole sätestatud konkreetseid eeskirju inimõiguste ränga rikkumise kohta. Kui inimõiguste ränga rikkumisega kaasneb aga konkreetse õiguslikult kaitstud õiguse rikkumine, võidakse kohaldada üldist lepinguvälist vastutust. Näiteks on tsiviilseadustiku (*Bürgerliches Gesetzbuch*) paragrahvi 823 lõikes 1 sätestatud, et isik, kes paneb tahtlikult või hooletusest toime elu-, isiku-, tervise-, vabaduse- või varavastase teo või kahjustab mistahes muud teise isiku õigust ebaseaduslikult, peab maksma kahjuhüvitist. Kui toime on pandud elu-, isiku-, tervise-, vabaduse- või varavastane tegu või kahjustatud mistahes muud õigust, ei vastuta üksnes see isik, kes otseselt kahju tekitas, vaid ka kõik teised isikud, kes ei võtnud vajalikke ja mõistlikke meetmeid kolmandatele isikutele tekitatava kahju vältimiseks siis, kui ohuallikas tekkis (*Verkehrssicherungspflicht*).

Eraõigusliku keskkonnavastutuse valdkonnas on kindlaks määratud konkreetseid süüst sõltumatud õiguserikkumised, mis seisnevad üksikisikute õiguslikult kaitstud õiguste rikkumises; need on sätestatud näiteks keskkonnavastutuse seaduse (*Umwelthaftungsgesetz*) paragrahvis 1 jj, tuumaenergiaseaduse (*Atomgesetz*) paragrahvis 25 jj, geenitehnoloogia seaduse (*Gentechnikgesetz*) paragrahvis 32 jj ning veemajandusseaduse (*Wasserhaushaltsgesetz*) paragrahvis 89.

Kriminaalõiguse seisukohast hõlmavad üldised õiguserikkumised ka inimõiguste ränka rikkumist. Rasked tööalase ärakasutamise vormid on tehtud karistatavaks näiteks kriminaalseadustiku (*Strafgesetzbuch* – StGB) paragrahviga 233 (inimkaubandus tööalase ärakasutamise eesmärgil).

Et säilitada inimväärsed elamistingimused, eelkõige tulevaste põlvkondade jaoks, kaitstakse ka keskkonda kriminaalõiguse alusel. Sellega seoses hõlmavad kriminaalseadustiku sätted (StGB paragrahv 324 jj) Saksamaal esmase kriminaalõiguse (*Kernstrafrecht*) raames vee, õhu ja mulla kui oluliste keskkonnaelementide ulatuslikku kaitset. Seda põhikaitset täiendavad mitmesugused teisese kriminaalõiguse (*Nebenstrafrecht*) sätted ning sellega kaitstakse ka taimestikku ja loomastikku. Samal ajal võetakse arvesse liidu õiguse ulatuslikke nõudeid, et suhtuda keskkonnakaitsele kui piiriülelisse ülesandesse.

3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Kõik, kes leiavad, et Saksa ettevõtja on nende õigusi rikkunud, võivad selle ettevõtja vastu Saksamaa tsiviilkohtutes hagi esitada. Põhimõtteliselt kuulub juhtum selle kohtu pädevusse, mille tööpiirkonnas on kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht. Ettevõtja registrijärgne asukoht on selle põhikirjas kindlaks määratud asukoht,

tema peakontori asukoht või peamine tegevuskoht. Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrusest (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus). Lisateavet selle määruse kohta leiate [siit](#).

Kui kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht ei asu Euroopa Liidus ega 30. oktoobri 2007. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni osalisriigis, võib Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneda tsiviilkohtumenetlust käsitlevatest Saksa õigusnormidest, eelkõige tsiviilkohtumenetluse seadustikust (*Zivilprozessordnung – ZPO*). Näiteks ZPO paragrahvi 32 kohaselt võidakse asi esitada Saksa kohtusse, kui vähemalt osa õigusvastaselt tekitatud kahjust tekitati Saksamaal. Leitakse, et tegu pandi toime selles kohas, kus kahju tekitanud isik tegutses (*Handlungsort*) ja ka selles kohas, kus rikuti kahju kannatanud isiku õiguslikult kaitstud õigust (*Erfolgort*).

Selline kohtualluvus kehtib ka siis, kui hagi esitab ELi mittekuuluva riigi kodanik, kes ei ole Euroopa Liidu elanik.

Riiklik õiguskord seoses kohtualluvusega nõuete puhul, mis on esitatud õigusvastaselt tekitatud kahju tõttu, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuni 2007. aasta määruses (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). Määruses on sätestatud, et tavaliselt kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaudsed tagajärjed (Rooma II määruse artikli 4 lõige 1). Lisateavet kohaldatava õiguse kohta leiate [siit](#).

Lisateavet leiate [siit](#).

4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspektsioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

OECD hargmaistele ettevõtjatele mõeldud suuniste kohane Saksamaa riiklik kontaktpunkt toimib kohtuvälise kaebusi lahendava asutusena. See asub Saksamaa majandus- ja energiaministeeriumi juures ning selle ülesanne on edendada teadlikkust OECD suunistest ja nende tõhusat rakendamist. Igaüks, kes suudab tõendada õigustatud huvi, võib esitada riiklikule kontaktpunktile kaebuse OECD suuniste võimaliku rikkumise kohta, mille on pannud toime hargmaine ettevõtja. Riiklik kontaktpunkt uurib saadud kaebusi ja kui need vastu võetakse, pakub kontaktpunkt asjaosalistele oma tuge lepitus- või vahendusmenetluse vormis, et aidata neil jõuda vaidlusküsimustes kokkuleppele. Riiklik kontaktpunkt vastutab muu hulgas kaebuste eest, mis käsitlevad inimõiguste ebapiisavat austamist ja inimõiguste ebapiisavat arvessevõtmist ettevõtja hoolsuskohustuse täitmisel vastavalt OECD suunistele. OECD suuniste ajakohastatud, 2011. aasta versioon, mis hõlmab konkreetseid soovitusi seoses inimõiguste austamisega ettevõtjate poolt, põhineb sõnaselgelt ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetel.

Riiklik kontaktpunkt kooskõlastab oma tegevust ja otsuseid, konsulteerides OECD suuniste ministeeriumidevahelise komiteega. Selles ministeeriumidevahelises komitees on esindatud veel seitse ministeeriumi. Veel üks teabevahetusfoorum on OECD suuniste töörühm. Lisaks OECD suuniste ministeeriumidevahelises komitees osalevatele ministeeriumide esindajatele kuuluvad sellesse töörühma ettevõtjate ühenduste, ametiühingute ja vabaühenduste esindajad.

Lisateave riiklikus kontaktpunktis kehtiva kaebuste menetlemise korra kohta (sealhulgas teave saadud kaebuste ja nende põhjal võetud meetmete kohta) on kättesaadav Saksamaa riikliku kontaktpunkti veebisaidil, mis asub [siin](#).

5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?

2016.–2020. aasta riiklikus tegevuskavas ettevõtluse ja inimõiguste kohta väljendas föderaalvalitsus ootust, et kõik ettevõtjad lõimivad inimõigustega seotud hoolsuskohustuse protsessid nõuetekohaselt oma äritegevusse, mis toimub Saksamaal ja mujal maailmas, st ka väljaspool ELi. See ootus ei kujuta endast õigusnormi. Riiklikus tegevuskavas ettevõtluse ja inimõiguste kohta on inimõigustega seotud hoolsuskohustuse määratlemisel tuginedud viiele põhielemendile, millest üks on kaebuste lahendamise mehhanismi loomine ettevõtetes.

Sellega seoses rõhutatakse riiklikus tegevuskavas olulist rolli, mis valitsusvälistel kaebuste lahendamise mehhanismidel võib olla, ning innustatakse ettevõtteid sellistes mehhanismides osalema või neid looma. Riiklikus tegevuskavas on kehtestatud hulk nõudeid valitsusväliste kaebuste lahendamise mehhanismide loomise ja toimimise kohta. Näiteks peaks kaebuste lahendamise mehhanismi ülesehitus sõltuma sihtrühmast. Uute mehhanismide loomisel ja olemasolevate kasutamisel tuleks hoolitseda selle eest, et nendega on tagatud õiglane, tasakaalustatud ja prognoositav menetlus, mis on kättesaadav kõigile, kes võivad olla mõjutatud. See menetlus peaks tagama asjaomaste poolte vahel võimalikult suure läbipaistvuse ning olema kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega. Paljud Saksa ettevõtjad on juba loonud sisemised või sektoripõhised kaebuste lahendamise mehhanismid, et võimaldada oma töötajatel ja ettevõttevälistel inimestel inimõiguste rikkumistest teatada.

Föderaalvalitsus kontrollib inimõigustega seotud hoolsuskohustuse täitmise olukorda ettevõtetes uuringuga, mis on korraldatud kooskõlas teadusstandarditega ajavahemikul 2018–2020 igal aastal. Uuring annab empiirilised tulemused selle kohta, kas enam kui 500 töötajaga ettevõtted on loonud kaebuste lahendamise mehhanismid ja kas need mehhanismid täidavad oma eesmärgi. Riikliku tegevuskava täitmise üle tehtava järelevalve tulemused on samuti olulised, et föderaalvalitsus saaks arutada kehtiva riikliku tegevuskava järelmeetmeid. Kui tegevuskava täitmise järelevalve näitab, et vähem kui 50% asjaomastest ettevõtjatest täidab riikliku tegevuskava nõudeid seoses ettevõtjate hoolsuskohustusega, kaalub föderaalvalitsus vastavalt riiklikule tegevuskavale lisameetmete võtmist, sealhulgas seadusandlikke meetmeid. Praeguse föderaalvalitsuse koalitsioonileppes on ühtlasi sätestatud, et olenevalt riikliku tegevuskava ulatusliku ja tõhusa läbivaatamise tulemustest võib föderaalvalitsus võtta seadusandlikke meetmeid ja toetada ELi-ülel reguleerimist.

Mitme sidusrühma hõlmava jätkusuutliku tekstiilitootmise valdkonna partnerluse liikmed peavad väga oluliseks kaebuste lahendamise tõhusate mehhanismide tagamist ülemaailmses väärtus- ja tarneahelates. Sel põhjusel vahetatakse kaebuste lahendamise mehhanismide eksperdirühmas teavet ja näiteid eri liikmete parimate tavade kohta. Peale selle on nimetatud tekstiilipartnerlus alustanud koostööd organisatsiooniga Fair Wear Foundation, mis tegutseb kaebuste lahendamise mehhanismide valdkonnas seitsmes tekstiili tootvas riigis.

Saksamaa arengukoostööga toetatakse praegu projekte, mille eesmärk on parandada tekstiilisektoris töötingimusi Bangladeshis, Myanmaris/Birmas ja Pakistanis. Nende projektide raames võetavad meetmed hõlmavad ka kaebuste lahendamise tõhusate mehhanismide saavutamise strateegiate väljatöötamist ja rakendamist.

Osana majanduskoostöö ja -arengu ministeeriumi lähenemisviisist inimõigustele on Saksamaa arengukoostöö algatusi rakendavad valitsusorganisatsioonid kaebuste lahendamise mehhanisme kasutama hakanud: riigile kuuluv ettevõtte Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ) ning tugipank ja avalik-õiguslik asutus KfW Entwicklungsbank on alates 2013. aastast tegelenud inimõigustega seotud kaebuste lahendamise mehhanismide loomisega. Nende eeskuju järgisid 2017. aastal kaks kõrgemat föderaalasutust: föderaalne geoteaduste ja loodusvarade instituut (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe – BGR) ning riiklik metroloogiainstituut (Physikalisch-Technische Bundesanstalt – PTB).

Kaebuste lahendamise mehhanismid on avalikult kättesaadavad ning neis tegeletakse ka selliste kaebustega, mis on seotud väljaspool Euroopa Liitu toimuva tegevusega. Taotluse alusel annavad GIZ, KfW, BGF ja PTB

ministeeriumile teavet saadud kaebuste kohta.

Ka KfW tütarettevõtja Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG) lõi 2014. aastal oma kaebuste lahendamise mehhanismi.

Saksamaal on kättesaadavad järgmised kohtuvälised vaidluste lahendamise mehhanismid (rahvusvahelistele ettevõtjatele mõeldud OECD suuniste kohase riikliku kontaktpunkti menetluste kohta vt küsimus 4).

1. Vahendusmenetluses palutakse kolmandal isikul osaleda vaidluses üksnes vahendajana; tal ei ole otsustusõigust. Vahendamine on kergesti kättesaadav konflikti lahendamise meetod, mis ei ole üldjuhul seotud konkreetse valdkonnaga. Seega saab seda kasutada kõigis valdkondades, kus võib konflikt tekkida.
2. Saksamaal pakutakse ka sellist vaidluste lahendamise võimalust, mille puhul kolmas isik esitab pooltele (mittesiduva) ettepaneku otsuse kohta. Seadus vaidluste kohtuvälise lahendamise kohta tarbijaküsimustes (*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen* - VSBG) reguleerib tarbijalepingute puhul kohaldatavat vaidluste lahendamise erivormi. Selle seadusega tagatakse tarbijatele mugav ja tasuta vaidluste lahendamise meetod; samuti tagatakse ettevõtjatele mehhanism tarbijate kaebustega tegelemiseks viisil, mis parandab nende mainet ja aitab vältida kohtuvaidlusi.
3. Poolte kokkuleppel võidakse algatada ka vahekohtumenetlus.

Lisateavet vahendamisvõimaluste kohta leiate [siit](#).

6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina eriõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?

Saksamaa tsiviilkohtumenetluse õiguses on sätestatud mitmesugused mehhanismid juurdepääsu hõlbustamiseks Saksa tsiviilkohtutele. Näiteks saavad hagejad taotleda tasuta õigusabi, kui nad ei suuda kohtukulud tasuda (ZPO paragrahv 114 jj). Pärast hageja isikliku ja rahalise olukorra ning vaidluse eduväljavaadete uurimist kaetakse kohtukulud ja advokaaditasud osaliselt või täielikult, tuginedes hageja vajadustele, välja arvatud juhul, kui hagi paistab olevat pahatahtlik. Saksamaal saavad ka välisriikide füüsilised isikud kohtumenetluste jaoks tasuta õigusabi taotleda. Juriidilised isikud, kelle registrijärgne asukoht on ELis - nt kannatanute ühendused - võivad saada tasuta õigusabi Saksamaa tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimustel.

Direktiivi 2002/8/EÜ eesmärk on parandada õiguskaitse kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral, kehtestades sellistes vaidlustes antava tasuta õigusabi kohta ühised miinimumeeskirjad.

Viimati uuendatud: 28/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.